

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

ספרות כהיסטוריה והיסטוריה כספרות - 13908

תאריך עדכון אחרון 05-09-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' רם בן-שלום

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Ram.Ben-Shalom@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום רביעי, 14:30-16:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

אל מול התביעה להיסטוריה "מדעית", הקשר המהותי והמתודולוגי, הבלתי-נתיק, בין היסטוריה לספרות נדרש כבר לרוב במחקר ההיסטוריוגרפיה והפילוסופיה של ההיסטוריה, ויהווה נקודת מוצא לקורס זה. כתיבת היסטוריה וכתיבת ספרות היא תהליך תקשורת בין מחבר לקורא. בקורס נבקש לבחון את השיח ההיסטורי-הספרותי באמצעות ניתוח חיבורים עבריים מימי הביניים מז'אנרים מגוונים כגון כרוניקות, חיבורי פולמוס, מוסר וספרות יפה המכילה ביקורת חברתית.

מטרות הקורס:

1. הבנת הסוגיות המתודולוגיות בניתוח חיבורים מימי הביניים.
2. הקניית מיומנות וכלי ניתוח לדיון בספרות ימי הביניים ולהרמנויטיקה טקסטואלית.
2. כתיבת עבודה סמינריונית על אחד מנושאי הסמינר.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

1. ניתוח טקסטים ראשוניים מפרי עטם של יהודים בני אירופה המערבית.
2. להכיר ולהבין חלקים מרכזיים מההיסטוריה של יהדות ספרד, איטליה ופרובנס.
3. לדון בכמה דמויות מפתח מבין היהודים שפעלו באירופה המערבית בימי הביניים, ולהבין את עולמם התרבותי והאינטלקטואלי.
4. להעביר רפראט בכיתה על אחד מנושאי הקורס.
5. לכתוב תזה (עבודה סמינריונית או רפראט) על אחד מנושאי הסמינר.

דרישות נוכחות (%) :

80

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה המשולבת בקריאה ביקורתית מודרכת של מקורות ראשוניים. רפראטים מודרכים של הסטודנטים.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. קריאה וניתוח "איגרת יעקב מוונציה" (פרובנס המאה ה-13).
2. קריאה וניתוח "אבן בחן" לקלונימוס בן קלונימוס (פרובנס המאה ה-14).
3. קריאה וניתוח "שבט יהודה" לשלמה אבן יורגה (ספרד ופורטוגל, ראשית המאה השש עשרה).
4. קריאה וניתוח "מגילת אחימעץ" (איטליה, המאה האחת עשרה).
5. קריאה וניתוח "מאמץ כח" ליצחק נתן (פרובנס, המאה החמש עשרה).
6. דיון בסוגי מקורות וחיבורים כדוגמת כרוניקות, חיבורי מוסר ופרשנות מקרא.

חומר חובה לקריאה:

1. אלעזר וינריב, חשיבה היסטורית: פרקים בפילוסופיה של היסטוריה, תל-אביב תשמ"ז, א, בעיקר עמ' 389-453.
2. אלעזר וינריב, היסטוריה - מיתוס או מציאות. מחשבות על מצב המקצוע, תל-אביב תשס"ג, בעיקר עמ' 309-374.
3. ראובן בונפיל, 'מיתוס, רטוריקה, היסטוריה? עיון במגילת אחימעץ', תרבות וחברה בתולדות ישראל בימי הביניים, (בעריכת מ' בן-ששון, ר' בונפיל, י' הקר), ירושלים 1989, עמ' 99-135.
4. רם בן-שלום, יהודי פרובנס: רנסנס בצל הכנסייה, רעננה תשע"ז, בעיקר עמ' 17-212.
5. רם בן-שלום, מול תרבות נוצרית: תודעה היסטורית ודימויי עבר בקרב יהודי ספרד ופרובנס בימי הביניים, ירושלים תשס"ז, בעיקר עמ' 1-88, 208-250.
6. רם בן-שלום, "ויכוח טורטוסה, ויסנטי פרר ובעיית האנוסים על פי עדותו של יצחק נתן", ציון, נו (תשנ"א), עמ' 21-54.
7. רם בן-שלום, "מגדיל ישועות" - על הסיבות להתמהמהות המשיח ומסה ביקורתית חסרת תקדים על החברה היהודית, תרביץ, עב (תשס"ג), עמ' 259-293.
8. רם בן-שלום, "נזירים ויהודים: המנדיקנטים בעיניו של יצחק נתן", זמנים, 100 (2007), עמ' 36-47.
9. R. Ben-Shalom, "The First Jewish Work on the Seven Deadly Sins and the Four Virtues", *Mediaeval Studies*, 75 (2013), pp. 205-270
10. Jeremy Cohen, *A Historian in Exile: Solomon ibn Verga, Shevet Yehudah, and the Jewish-Christian Encounter*, Philadelphia 2017
11. ג'רמי כהן, "גזירות תתנ"ו" - המאורעות והעלילות: סיפורי קידוש השם בהקשרם התרבותי החברתי, ציון, נט (תשנ"ד), עמ' 169-208.
12. עלי יסיף, "מבוא", בתוך: ספר הזכרונות הוא דברי הימים לירחמאל, מהדורת ע' יסיף, תל-אביב תשס"א, עמ' 11-68.
13. עלי יסיף, 'אגדה והיסטוריה: היסטוריונים קוראים באגדות עבריות מימי הביניים', ציון, סד (תשנ"ט), עמ' 187-220.
14. עלי יסיף, "ספורים עממיים במגילת אחימעץ וגלגוליהם במסורות שבע"פ בימי הביניים", יד להימן; מחקרים בתרבות העברית לזכר הברמן, לוד תשמ"ד, עמ' 41-56.
15. עלי יסיף, 'עיונים באמנות הסיפור במגילת אחימעץ', מחקרי ירושלים בספרות עברית, ד (תשמ"ד), עמ' 18-42.
16. יוסף חיים ירושלמי, זכור. היסטוריה יהודית וזיכרון יהודי, תל-אביב תשמ"ח.
17. אורה לימור וישראל יעקב יובל, דימויי עבר, בתוך: בין יהודים לנוצרים. יהודים ונוצרים במערב אירופה עד ראשית העת החדשה. תל אביב תשנ"ח, כרך ד, יחידה 8, עמ' 295-431.
18. עמוס פונקנשטיין, תדמית ותודעה היסטורית ביהדות ובסביבתה התרבותית, תל אביב 1991, 40-13, 71-62,
19. דוד פלוסר, ספר יוסיפון. מבוא, חילופי גרסאות, מפתחות, ירושלים תשמ"א, בעיקר עמ' 216-108.
20. משה רוסמן, "אומנות ההיסטוריוגרפיה ושיטות הפולקלור", תגובה למאמרו של עלי יסיף, אגדה והיסטוריה: היסטוריונים קוראים באגדות עבריות מימי הביניים, ציון סה (תשע"א), עמ' 209-218.
21. טובה רוזן, צייד הצבייה: קריאה מיגדרית בספרות העברית מימי הביניים, תל אביב תשס"ו.
22. ישראל מ' תא-שמע, "זיכרון היסטורי, זיכרון ספרותי ובעיית הפרספקטיבה", ציון, סט (תשס"ד), עמ' 241-246.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 10 %
השתתפות 10 %
הגשת עבודה 80 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:

הסטודנטים נדרשים להגיש רפראט באחד השיעורים.